

tribune

TEMA:

>> Anlæg for kvinder

INSPIRATION:

>> Stop op og bliv stakåndet

- ANSVH. REDAKTØR:
TORBEN FRØLICH
- REDAKTION:
JENS VILSTRUP, LARS BØGESKOV
- GRAFISK TILRETTELÆGGELSE:
JANNIE JALLOH, RIKKE SKOVGAARD
- FORSIDEFOTO:
LISBETH HOLTEN
- FOTO:
**LISBETH HOLTEN, KARSTEN WEIRUP,
THOMAS WILMANN, TIM CROCKER,
UFFE KONGSTED, MARK WHITFIELD,
DET KGL. BIBLIOTEKS
BILLEDSAMLING**
- ILLUSTRATIONER:
**ARKITEKT MAA MARIA KEINICKE
DAVIDSEN, CENTER FOR IDRÆT
OG ARKITEKTUR, ELKJÆR OG
EBBESKOV, KRISTINE JENSEN OG
DORTE MANDRUP, BBP ARKITEKTER,
PLOT, CEBRA ARKITEKTER,
PLH ARKITEKTER.**
- TRYK:
PE OFFSET & REKLAME A/S

KANONBÅDSVEJ 12 1437 KØBENHAVN K
TLF. 3283 0330 ■ FAX 3283 0331
mail: fonden@loa-fonden.dk ■ www.loa-fonden.dk

>>LEDER

PENGE HAVES - PROJEKT SØGES

"Søges: Ildsjæle med lyst til at give fremtidens idrætsanlæg både kvinde- og mandeappeal, genanvende kirker eller udnytte rådhus til nye formål.

Haves: Samarbejdsvillig udviklingsfond med penge på lommen.

Henvendelse: fonden@loa-fonden.dk"

I de kommende par år står kommuner, fritidsorganisationer og lokale foreninger foran store organisatoriske og praktiske opgaver: Struktur, procedurer og hverdag skal skrues sammen, så det altsammen passer til det nye danmarkskort med 98 kommuner. For de involverede er det så stor en udfordring, at de næsten kan glemme, at livet imens fortsætter med uformindsket styrke ude i hallerne, øvelokalerne og spejderhytterne.

De mange aktiviteter vil fortsat kræve flere og bedre faciliteter, og, som ovenstående "kontaktannonce" antyder, også nye udfordringer og muligheder. Når mange lokalpolitikere er travlt optaget af miljø, ældrepleje, skoler m.m., forpligter det foreninger og ildsjæle til at gøre dem opmærksomme på nye behov og nye muligheder i fritidssektoren.

Blandt de nye behov kan være at samle mindre byers aktiviteter i lokale kraftcentre, dvs. samlingssteder, hvor der altid sker noget, og man altid er velkommen, også selv om man ikke er tilmeldt nogen aktivitet lige netop den aften. Sådanne projekter, som måske oven i købet skaber nye kombinationer som foreningslokaler og købmandsbutik, vil Lokale- og Anlægsfonden gerne være med til at udvikle og støtte.

Men kommunesammenlægningerne skaber også på længere sigt muligheder. Kan helt eller delvist lukkede rådhus bruges til idræts-, kultur- og fritidsformål om nogle år? Fonden er klar, når tiden er moden.

Samtidig er der fortsat udfordringer, som er uafhængige af kommunereformen - for eksempel hvorvidt folkekirker, som kan blive lukningstruede i fremtiden, kan udnyttes til lokale idræts- og kulturformål. Emnet har tidligere været et tema i Tribune, og i dette nummers "Synspunkt" forholder kirkeminister Bertel Haarder sig til mulige kirkelukninger.

Kommuneuafhængigt er også dette Tribunes tema; Hvordan skaber man faciliteter, som både falder i mændenes smag og samtidig fremmer kvinders lyst til at dyrke idræt. Læs og bliv inspireret.

Til sidst: Annoncer kan være mange ting - ligegyldige, morsomme, enerverende, relevante, irriterende, - eller direkte provokerende! For ansøgere, som har fået afslag fra Fonden, kan en tekst som "Haves: Penge, søges: Projekter" måske nok få kropstemperaturen til at stige en grad eller to. "Hvis de vil af med penge, kunne de da for s.. bare have støttet vores idé!"

Men før der sker nogen form for nedsmeltning, er det vigtigt at slå fast, at Fonden er forpligtet til kun at støtte de bedste projekter - de gode nyskabende eksempler, som inspirerer andre til at bygge endnu bedre næste gang. ■

TORBEN FRØLICH, DIREKTØR, LOKALE- OG ANLÆGSFONDEN

>>INDHOLD

40, fornyet og funktionel 04

Skab rum - også til kvinder 08

Kvinder kryber sammen 11

Fossiler i ny forklædning 24

Lukke kirker - kan man det? 27

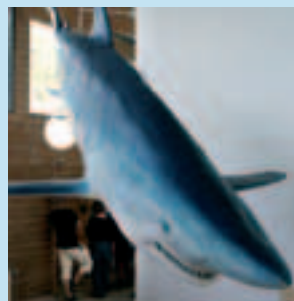
12 Tag det som en mand, kvinde

15 Fingeren på pulsen

16 Kunstigt lys giver lilla lår

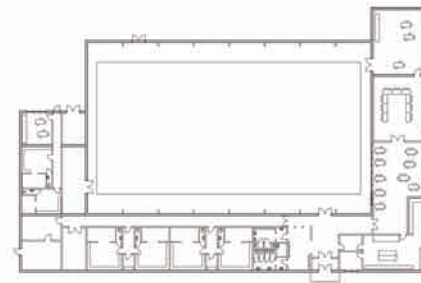
18 Stressfri sanselighed

20 Stop op og bliv stakåndet

>>40

Standardhallen som den blev præsenteret for de indbudte arkitekter.

FORNYET OG FUNKTIONEL

VI KENDER DEM, IDRÆTSHALLERNE, MØDES I DEM, BRUGER DEM, MEN OMTALER DEM IKKE ALTID MED LIGE MEGEN KÆRLIGHED. DET KAN VI KOMME TIL. 12 FORSLAG FRA NOGLE AF LANDETS DYGTIGSTE TEGNESTUER VISER HVORDAN.

AF METTE MOGENSEN, UDVIKLINGSKONSULENT, LOKALE- OG ANLÆGSFONDEN

Idrætshallerne er kommet i skudlinien. Mange af dem lever ikke op til de krav, der stilles nu om dage - de haller, der blev bygget til håndbold, badminton og tennis har aldrig været tænkt til også at indeholde aerobic, fitness, dans og spinning. Efterspørgslen er der, og mange haller prøver med stor fantasi at skabe plads til de mange idrætter, der også gerne vil høre hjemme i det lokale idrætscenter.

Lokale- og Anlægsfonden udskrev i samarbejde med tre bygherrer fra Jyderup, Harbøøre og Hørning en arkitektkonkurrence om udvidelse af eksisterende halbyggeri. Opgaven gik på at komme med bud på, hvordan den eksisterende hal kan udbygges, så der skabes plads til flere, forskellige, samtidige aktiviteter.

Arkitekterne fik tegninger af en fiktiv standardhal lagt i fiktive omgivelser. Fiktiv uden at være urealistisk for hallen er skabt og udformet efter samme skabelon som mange af virkelighedens haller. Opgaven blev stillet til 12 af landets dygtige tegnestuer - og det kom der 12 meget forskellige, meget spændende forslag ud af. I fokus for haludbygningskonkurrencen har været rumlig sammenhæng mellem aktivitetsarealerne, plads til de mange forskellige brugere, plads til spontan aktivitet og sammenhæng mellem inde og ude samt forholdene udenfor.

VARIATION TIL GRÆSAREALERNE

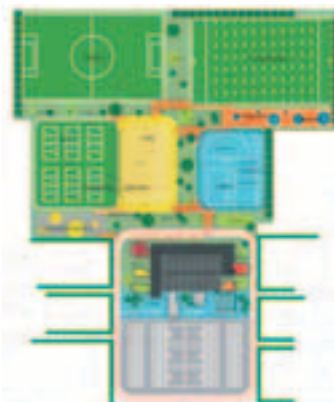
Halvdelen af al idrætsaktivitet foregår ude. Og ikke alle udeaktiviteter udspiller sig på en fodboldbane, selv om man næsten skulle tro det, når man ser det typiske idrætsanlægs udearealer. Al den aktivitet, al den løben omkring, al det murspil og sjipning og rollespil og solslukning og al det boldspil, der finder sted, behøver naturligvis plads. Derfor er det også forfriskende at få bud fra arkitekter med et helt andet syn på denne del af byggegrunden.

Elkjær og Ebbeskov bød ind med en anden udformning af udearealerne, der vil kunne bringe variation til de græsarealer, der ligger rundt om banerne, mellem P-pladsen og indgangen eller bag terrassen. Landskabet er kilet ind, skubbet op og næsten presset ind, hvorved der skabes landskabelig variation og rum, der giver spændende alternativer til de flade boldarealer.

Kristine Jensen og Dorte Mandrups forslag til udearealerne repræsenterer en farvekaskade af invitationer til anden aktivitet. Et anderledes bud, der hjælper til at se med friske øjne på de mange muligheder, der ligger herude på grønsværen.

FANTASIFULD ANVENDELSE AF P-PLADSER

Forslaget fra BBP Arkitekter binder udearealerne sammen, så der bliver skabt forbindelse mellem for- og bagside af bygningen. Det røde tartanbånd tilkaldes sig allerede ude fra forpladsen opmærksomhed og trækker opmærksomheden med rundt om hallen. Forslaget bringer ligeværdighed til de forskellige uderum - uden at behandle dem ens. >>

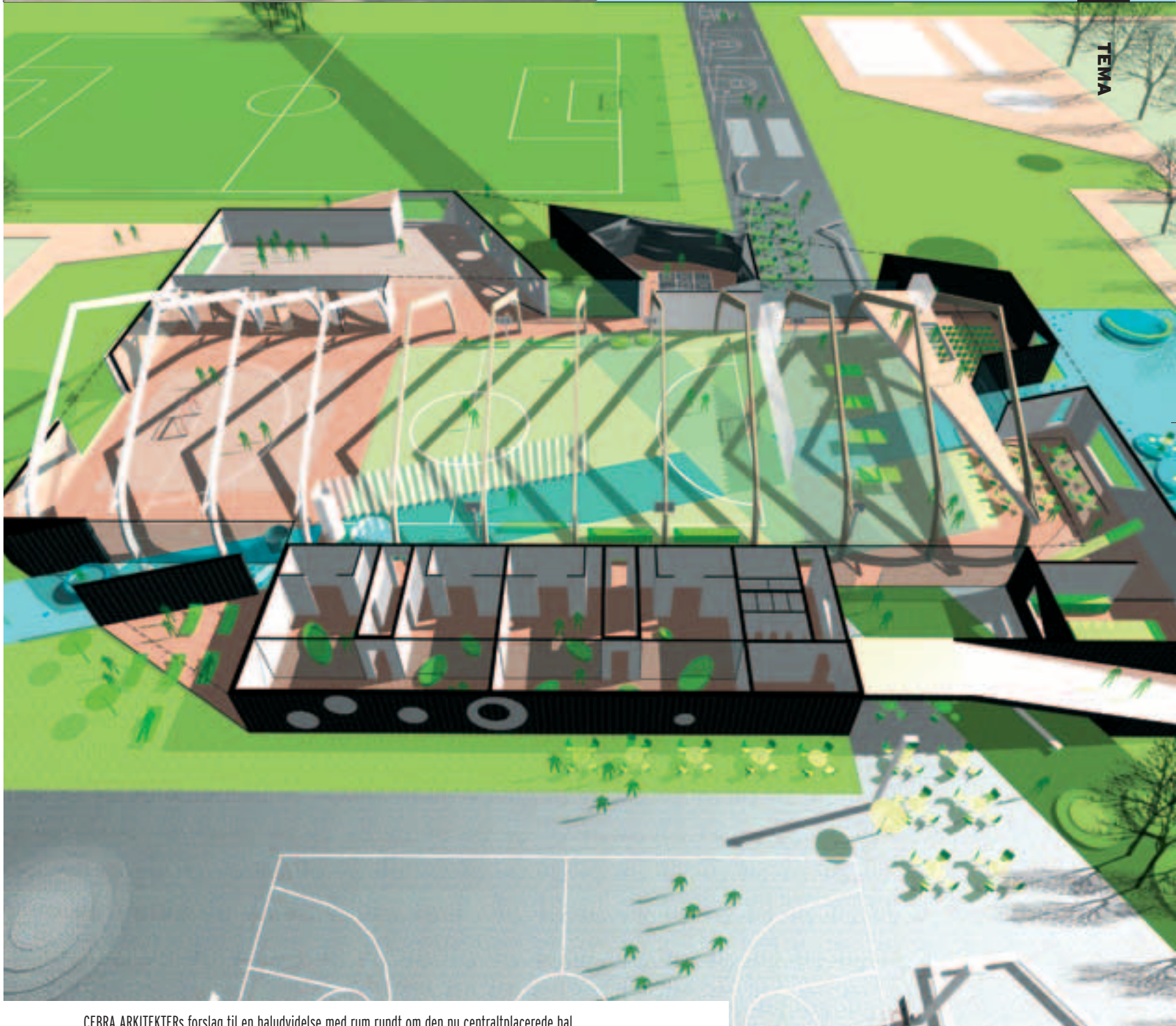
Kristine Jensen og Dorte Mandrups forslag til udformning af udearealer.

I Elkjær og Ebbeskovs forslag til udearealer er landskabet kilet ind, skubbet op og næsten presset ind, hvorved der skabes landskabelig variation og rum, der giver spændende alternativer til de flade boldarealer.

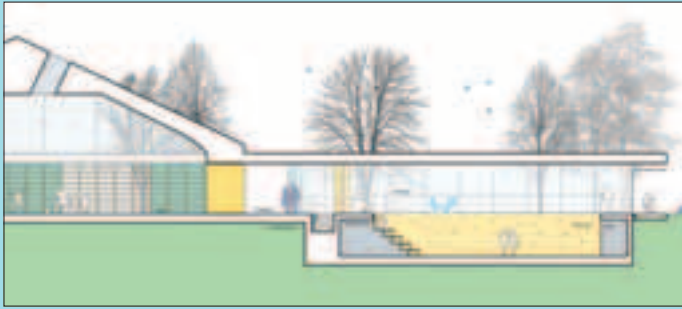
05

TEMA

CEBRA ARKITEKTERS forslag til en haludvidelse med rum rundt om den nu centralplacerede hal.

I BBP Arkitekters forslag fastholdes tilbygningens taghøjde samtidig med, at gulvet sænkes. Herved opnåes både aktivitetsrum med god loftshøjde og en grad af 'privathed' uden, at forbindelsen til de andre rum mistes.

Begrebet 'landskab' omfatter også de obligatoriske forpladser og parkeringspladser, der er en del af et idrætsanlæg, og konkurrencen bragte mange fantasifulde forslag til behandling af disse arealer. Opgaven, der blev stillet, var at give bud på, hvordan disse arealer kunne inddrages som aktivitetsarealer, når bilerne er kørt.

Der var bud, der strakte sig fra at flytte P-pladserne for at give fuld udfoldelse til de aktiviteter, der er glade for asfalt. Der var forslag, der stregede op til spil og samlede de parkerede biler i mindre enheder. Og der var forslag, som beholdt det fulde antal P-pladser, men som ved hjælp af kileformede jordvolde delte P-pladsen og derved foregreb sammenstødet mellem vilde bolde og bilister. Et sådan forslag kom fra PLOT.

IDRÆTSHALLEN SOM CENTRUM

Ikke alle arealer er udeliggende, og megen energi blev da også lagt i at udvide den eksisterende hal. Også her var der stor variation i forslagene. Fra parasitagtige tilbygninger påhæftet den eksisterende hal over enkeltstående tilbygninger til større eller mindre indgreb i den eksisterende hal.

Målet var at finde udbygningsprincipper, der kan bruges i stor og lille skala, og som vægter forholdet mellem visuel og fysisk sammenhæng rummene imellem uden at give køb på de enkelte rumligheders funktionalitet.

Cebra Arkitekters vinderforslag forlænger den eksisterende hal samtidig med, at der langs det nu frilagte halrum bygges til. Hallen bliver det centrale aktivitetssted omgivet af rum med forskellige loftshøjder, rum med mulighed for forskellige gulvniveauer og rum, der skaber forbindelse og overgange både ind mod hallen og ud mod det omliggende land.

BBP Arkitekter gav med deres forslag også en løsning med den eksisterende hal som centrum. Dele af hallens vægge nedrives, og nye rum lægger sig til den store hal. Herved ændrer hallens store flade identitet. Fra at være et isoleret rum - uden visuel kontakt til andre rum og omgivelserne - til at blive det centrale omdrejningspunkt. Forslaget skaber kontakt og udsyn til omgivelserne, uden at sollyset får direkte 'adgang' til håndboldbanen, og der skabes principper for en udbygning, der både kan være af begrænset omfang eller være en stor udbygning med lukkede og åbne tilbygninger - sågar med plads til en idræts-SFO.

NOGET AT SE FREM TIL

Udbygningsprincippet tager udgangspunkt i mange hallers virkelighed: Håndboldhallen omgivet af et skørt af lavere tilbygninger. At ændre dette forhold til en fordel kræver dygtige arkitekter, men forslaget synes at evne det og tilmed give bud på, hvordan man tilvejebringer tilbygninger med højere til loftet.

Et tredje vinderforslag i konkurrencen kom fra PLH arkitekter. I deres tilgang til opgaven er hallen tilsyneladende uberørt. De nye kvadratmetre er alle samlet i én tilbygning, der hæfter sig på hallen på den ene langside. Herved opnås en ganske betydelig gevinst. Ved at bygge til på den måde 'foræres' muligheden for at indbygge den haladskillelse, der ellers er så svær at etablere pga. hallernes tagprofil, og som ofte giver sig udtryk i ret voldsomme opbygninger på tværs af haltaget.

En anden kvalitet ved forslaget er den meget konsekvente måde, hvorpå tilbygningen er tænkt og formgivet til de blødere bevægelsesformer. De lyse flader, den store kontakt til og udsyn på udearealerne og formgivningen - med fin forbindelse mellem oppe og nede og mellem de enkelte nicher på 1. salen - gav dette forslag plads blandt de vindende forslag.

Alle 12 forslag viser, at der er noget at se frem til, når de 40-årige haller skal have den store make-over. Der er god grund til at tro, at de gamle haller kan ombygges, så der kan skabes plads til de mange flere aktive, den meget større ældregruppe og de mange flere aktiviteter, der er kommet, siden hallerne blev bygget. Og at vi derfor fortsat kommer til at kende dem, mødes i dem og bruge dem og måske også omtale dem med større kærlighed. ■

BBP Arkitekters forslag til udearealer og haludbygning. Udearealerne bindes sammen, så der skabes forbindelse mellem for- og bagside af bygningen.

PLOTs forslag til omlægning af P-plads. De kileformede volde skiller biler og bolde uden at nedlægge nogen af parkeringspladserne.

07

I PLH arkitekters forslag er alle kvadratmetre samlet i én tilbygning, der meget konsekvent er udformet og indrettet som et rumligt alternativ til hallens aktivitetsmuligheder.

VISION

Fonden afholdt i foråret 2005 en arkitektkonkurrence om udbygning af eksisterende idrætshaller. De tre vindende arkitektfirmaer og de tre udvalgte haller har i efteråret 2005 arbejdet videre med de vindende forslag i en fælles workshop.

De tre haller ventes opført i løbet af 2006.
Jyderup Hallen, PLH arkitekter - Hørning Hallen, BBP Arkitekter - Harbøre Hallen, CEBRA ARKITEKTER

For links til hallernes hjemmesider se: www.loa-fonden.dk/Tribune4

>> SKAB RUM

- OGSÅ TIL KVINDER

08

TEMA

HALVDELEN AF DE IDRÆTSAKTIVE ER I DAG KVINDER, MEN DET BILLEDE AFSPEJLES IKKE I IDRÆTSFACILITETERNES FORM OG FUNKTION. LOKALE- OG ANLÆGSFONDEN SÆTTER NU FOKUS PÅ, HVORDAN MAN KAN LAVE TILTAG, DER FREMMER KVINDERS LYST TIL AT DYRKE IDRÆT OG SAMTIDIG FALDER I MÆNDENES SMAG.

AF JENS VILSTRUP, JOURNALIST

De er derude i hundredvis, de klassiske håndboldhaller med deres limtræsbuer, slidte trægulve og beskedne omklædningsrum. Rigtig mange af dem er bygget over en standardskabelon, de er bygget i 1960'erne og 1970'erne, og de er bygget og udtænkt i en tid, hvor antallet af idrætsaktive kvinder ikke var så stort, som det er i dag.

Dét er et billede, der har ændret sig. Kvinderne er nu lige så aktive som mændene, men dyrker i højere grad de blødere bevægelsesformer såsom dans, gymnastik og yoga. Alt sammen aktiviteter, der generelt ikke bliver tilgodeset i den traditionelle håndboldhal.

En arbejdsgruppe under Lokale- og Anlægsfonden har nu valgt at sætte fokus på kvinders brug af idrætsfaciliteter og på hvilke behov og krav, idrætsfaciliteter bør opfylde, så flere kvinder vælger at bruge dem. Med i arbejdsgruppen sidder de to konsulenter Mette Mogensen og Laura Munch, og sammen med resten af gruppen vil de prøve at finde ud af, hvordan idrætsfaciliteter bedre kan tilgodeses både kvinder og mænd.

"Ud fra en idé om at der er forskel på mænd og kvinder og på deres præferencer, vil vi se på, hvad de præferencer gør ved faciliteterne samt på, hvad vi kan gøre ved faciliteterne, så de også retter sig mod kvinderne. Mange af de faciliteter, der findes, er nemlig lavet til boldspilsaktiviteter, der typisk foregår i den klassiske håndboldhal. Men på kvindernes top ti over de mest dyrkede idrætter er der imidlertid kun en, der foregår i den traditionelle håndboldhal. Og det er badminton, der ligger helt nede på en niendeplads," siger Mette Mogensen.

EN KVINDELIG DIMENSION

For i højere grad at tilgodeses de kvindelige idrætsudøvere, foreslår arbejdsgruppen, at man arbejder mere bevidst med 'en kvindelig dimension' i idrættens rum.

"En håndboldhal er glimrende til håndbold, men de blødere bevægelsesformer kræver nogle andre rum. Danserne vil f.eks. gerne have nogle spejle og noget lys og et trægulv, der arbejder på en anden måde end et gymnastiksalsgulv. Man skal ikke lave en hel masse specialrum, men man kan godt udtænke nogle

alternativer til den 20 gange 40 meter store håndboldhal. Ofte presses de blødere bevægelsesformer ud i lokaler, der ikke er lavet til det. Man kan godt dyrke dans eller yoga i et møderum, men det er ikke nødvendigvis en god oplevelse," siger Mette Mogensen, der suppleres af Laura Munch:

Der er et behov for at kigge på problemstillingen. Når man bygger idrætshaller i dag, prøver man at give et mere helhedsstøbt tilbud med mange forskellige faciliteter. Og når vi ved, at halvdelen af dem, der kommer, er kvinder, er det vigtigt, at man husker at have en kvindelig dimension med. Mange kvinder vælger i dag at dyrke deres idræt i private fitnesscentre eller på aftenskoler, men mange kvinder ser det som en hindring, fordi det er så dyrt. Og hvorfor skal den ene idrætsaktive del tilgodeses af offentlige anlæg, mens den anden del må gå i privatfinansierede? spørger Laura Munch, der dermed peger på faren ved et eventuelt demokratisk underskud:

TRYGGE RUM

"Man vil jo gerne lave anlæg, der også fungerer som være- og opholdssteder, hvor både de organiserede og de selvorganiserede har lyst til at dumpe forbi. Vil man skabe nogle rammer, hvor foreningerne og foreningslivet kan udvikle sig demokratisk, så skal folk også have lyst til at blive i hallerne. Så nytter det ikke noget, at kvinderne ikke har lyst til at gå ind i cafeteriaet, men hellere vil mødes på en café bagefter."

Nogle af nøgleordene i gruppens arbejde er 'tryghed' og 'blufærdighed.' Mange kvinder bryder sig nemlig ikke om at blive kigget på hverken på vej til eller fra aktiviteten, eller når de f.eks. dyrker yoga eller aerobic.

"Der er behov for at lave nogle rum, der både er placeret i anlægget, så vejen fra omklædningsrummet ikke går igennem »

ARBEJDSGRUPPEN

Konsulenterne Mette Mogensen og Laura Munch fra Lokale- og Anlægsfonden, arkitekt Dorte Mandrup, cand.psych. ph.d Kaya Roessler og fitnessinstruktør Bettina Borg er med i arbejdsgruppen.

cafeteriaet, og som ikke inviterer til, at man stiller sig op og kigger. Da fitnessklubberne kom til Danmark, lavede man ofte aerobicrummet lige ud til caféområdet, men man fandt ud af, at det var en rigtig dårlig løsning. I dag er disse rum flyttet, eller også er ruderne frostede. Idéen om, at det kan være underholdende at se på dans, er misforstået i forhold til, hvad de aktive synes," siger Mette Mogensen.

IDRÆT DÆKKER SOCIALT BEHOV

Som et godt eksempel nævner hun blandt andet DGI-huset i Århus, hvor man har fuld visuel forbindelse mellem husets forskellige rum, men samtidigt har skærmet et 'danserum' af ved at anbringe det øverst i bygningen.

Blufærdigheden og trygheden er også vigtige elementer for kvinder, der f.eks. løbetræner.

"Ved etablering af nye anlæg forestiller man sig måske, at man kan lave en løbesti langs med fodboldbanerne. Men det duer ikke. Som kvinde føler man sig mindre udstillet, hvis der er nogle, der løber ved siden af. Man kan jo sagtens lave stierne, så de inviterer til flere aktiviteter, f.eks. ved at anlægge en asfaltsti ved siden af, som man kan cykle eller skate på. Endvidere bør man også gøre løbestierne brede nok til, at der kan løbe to ved siden af hinanden. Mange kvinder får dækket et socialt behov gennem deres idræt, og på den måde kan de både løbe og tale sammen," siger Laura Munch.

Netop det sociale liv spiller en stor rolle for de idrætsaktive kvinder, mener konsulenterne.

"Det må gerne være en helhedsoplevelse at dyrke idræt, men ofte understøtter omklædningsrummene ikke kvinders sociale behov, og så ender det med, at man klæder om hjemmefra. Mange af fitnessklubberne har dog taget det her alvorligt, og også nogle af de nye svømmehaler er gode til at imødesee behovet," siger Laura Munch.

UDFORMNING BØR MATCHE NUTIDEN

Mette Mogensen fortsætter: "Omklede rummene i det traditionelle halbyggeri har ikke flyttet sig i årevis - farven på knagerækkerne og et urinal er den eneste forskel på mænd og kvinder. For mange kvinder indgår det ikke i aktiviteten at gå i cafeteriaet, og dér kunne man måske tage fat. I cafeteriaerne har man prøvet at indrette sig, så man tiltrækker socialt liv. Hvorfor ikke gøre det samme i omklædningsrummene, når kvinderne rigtig godt kan lide at være der? Man kan gøre omklædningsrummene større, lysere, lækrere og måske også skabe en bedre sammenhæng mellem ude og inde? I Tyskland har man f.eks. flere steder arbejdet med nogle lukkede gårdhave i forbindelse med omklædningen, siger Mette Mogensen.

I øjeblikket arbejder gruppen videre med idéerne, der foreløbig

har taget form som en række hypoteser. Både Mette Mogensen og Laura Munch understreger dog, at formålet med arbejdsgruppen ikke er at føre nogen form for 'kvindekamp', men alene at prøve at indkredse, hvordan udformningen af idrætsfaciliteter bedre kan matche nutidens og fremtidens tvekønnede idrætsmønstre.

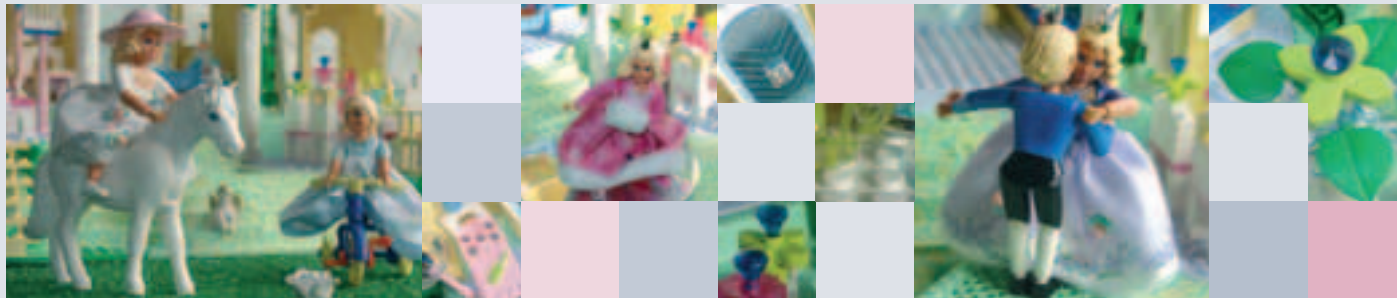
"Det drejer sig om at tage hensyn til en almindelig udvikling. Når halvdelen af de idrætsaktive er kvinder, bør man også skabe nogle rammer, der imødeser kvindernes behov. Og det kan sagtens lade sig gøre uden, at det koster store summer og uden, at det på nogen måde skræmmer mændene væk. Vi håber derfor, at man i højere grad vil indtænke 'en kvindelig dimension' i fremtidige byggerier af idrætsfaciliteter," siger Laura Munch. ■

FOKUS PÅ KVINDER OG IDRÆT

Lokale- og Anlægsfonden sætter nu fokus på, hvordan man kan lave tiltag, der fremmer kvinders lyst til at dyrke idræt og samtidig falder i mændenes smag. Indtil videre har en arbejdsgruppe afholdt en række workshops, ligesom der er foretaget kvalitative interviews og stikprøveundersøgelser i form af spørgeskemaer til kvinder i København og Vejen. Det hidtidige arbejde bekræfter relevansen af at beskæftige sig med emnet. På den baggrund har arbejdsgruppen opstillet fem hypoteser. De er:

1. **Blufærdighed.** Indretningen af faciliteterne må tage højde for kvinders blufærdighed, hvis de skal føle sig godt tilpas.
2. **Tryghed.** Kvinders fornemmelse af utryghed - f.eks. på mørke, øde områder - påvirker deres valg af idrætssted og idrætsaktivitet.
3. **Indretning.** Skal kvinder have lyst til at blive i idrætsanlægget, skal de rum, kvinderne færdes i, indrettes og vedligeholdes, så de henvender sig til kvinder, deres præferencer og idrætsmønstre.
4. **Multi-tasking.** Kvinder vil være mere aktive, hvis idrætsaktiviteten kan kombineres med andre gøremål.
5. **Tilgængelighed.** Idrætsaktiviteter, der appellerer til kvinder, foregår ofte i privatfinansieret regi og er dermed økonomisk sværere tilgængelige. Derudover dyrkes mange kvindeidrætter i beskedne rammer eller i rum, der ikke er skabt til formålet.

Med udgangspunkt i hypoteserne har Lokale- og Anlægsfonden iværksat en større undersøgelse i samarbejde med Syddansk Universitet. Undersøgelsen skal verificere eller dementere de eksisterende hypoteser samt identificere eventuelle yderligere hypoteser.

>>KVINDER

PSYKOLOGEN

KRYBER SAMMEN

DER ER PSYKOLOGISKE ÅRSAGER TIL KVINDERNES ANDERLEDES ØNSKER TIL RAMMERNE OM IDRÆT. ISÆR ØNSKERNE OM TRYGHED, NÆRHED, ÆSTETIK OG SIKKERHED BETYDER, AT NUTIDENS 'GLASARKITEKTUR' IKKE ER DE FLESTE KVINDERS KOP TE.

AF LARS BØGESKOV, JOURNALIST

I flere forsøg verden over har forskere bedt henholdsvis kvinder og mænd konstruere en bygning af legoklodser. Og hver gang bygger mændene store futuristiske tårne, mens kvinderne bygger trygge huse med beskyttende hegn omkring.

"Jeg gjorde forsøget med mine studerende, og samme mønster var overraskende tydeligt. Mændene byggede høje, fantasifulde skulpturer, mens kvinderne arrangerede en mindre bygning med indhegning omkring. Det siger noget om forskellen på, hvilke rum og hvilke omgivelser kvinder og mænd kan lide at opholde sig i," siger Kaya Roessler, cand.psych. ph.d og lektor ved Syddansk Universitet. Hun forsker ved Institut for Forskning i Idræt og Folkelig Oplysning (IFO) på Gerlev Idrætshøjskole og er kvinden bag bogen 'Arkitekturpsykologi - idrætsrum som med- og modspiller'.

"Pointen er, at mænd generelt erobrer rum - ude som inde. De udforsker rummet omkring dem, de bruger det, udfolder sig i det og indtager det, som i de store udendørs spil eksempelvis fodbold. Kvinder bruger generelt mindre rum. De foretrækker intime rum, hvor det sociale og ikke konkurrencen er i højsædet - kvinderne kryber mere sammen - som i de store kvindeidrætter gymnastik, dans og yoga," siger Kaya Roessler.

STORT BEHOV FOR RO OG SIKKERHED

Arkitekturpsykologi er ikke så udbredt i Danmark endnu, mens arkitektfirmaer i USA er begyndt at ansætte arkitekturpsyko-

loger for at bruge deres viden om, hvilken slags rum forskellige mennesker kan lide at opholde sig i.

Tryghed, nærhed, æstetik og sikkerhed er de største temaer, når arkitekturpsykologer beskæftiger sig med kvinders ønsker til arkitektur. Trygheden drejer sig mest om at have rum, hvor man ikke bliver forstyrret udefra.

"Kvinder bliver lettere forstyrret i deres aktiviteter end mænd. Det er et generelt psykisk mønster. Når kvinder skal koncentrere sig om dans, håndbold eller fitness, så vil de gerne have ro og ikke for mange andre mennesker omkring sig. Det forstyrrer deres tryghed og koncentration," siger Kaya Roessler.

Udenfor i naturen har kvinder typisk et større behov for sikkerhed end mænd. Det drejer sig om frygten for 'den grimme overfaldsmand'.

"Jeg tror, at alle kvinder er bange, når de færdes øde steder. Når kvinder løber, så kigger de efter hjørner og mørke områder, hvor overfaldsmænd kan skjule sig, så de løber helst, hvor de kan overskue terrænet," siger Kaya Roessler.

INTIMITET OG ÆSTETIK

Oftede oplever Kaya Roessler, at eksempelvis et cafeteria er placeret i midten af et aktivitetslokale, hvor folk haster forbi hele tiden. Det er ikke noget, kvinder kan lide - de vil generelt have mere intimitet eller mere privathed end mænd. Den amerikanske psykolog Edward T. Hall har lavet en undersøgelse, der viser, at kvinder for det meste står tættere ved hinanden end mænd.

"Kvinder er meget sensible omkring afstand, mere end mænd er. Hos kvinder er der en relativ kort afstand imellem, at de føler sig gået for tæt på, og de føler sig 'alene i verden' - imellem intimidering og utryghed. Intimitet og tryghed er vanskelige at tage hensyn til i byggeri, men det er vigtigt," siger Kaya Roessler.

Eksempelvis er et firkantet byggeri i glas og stål, som moderne arkitekter ynder at bygge, ikke bygget til kvindeidræt. Det er kolde materialer, og kvinder føler sig utrygge ved at bevæge sig i de store glasarealer, som bestemt ikke øger intimiteten, men øger kvindernes blufærdighed. For moderne arkitekter fokuseres der også meget på lys - jo mere lys, jo bedre.

"Her kolliderer tidens æstetik med kvinders psykiske behov," siger Kaya Roessler. ■

>> TAG DET SOM EN MAND, KVINDE

12

TEMA

“IDRÆTSBYGGERI BLIVER I STIGENDE GRAD REJST TIL ELITEN, OG DET ER I MANGE ÅR GÅET UD OVER DEN STØRSTE KVINDEIDRÆT, GYMNASTIK,” MENER TO FORSKERE. KUN ÉN AF DE TI MEST POPULÆRE KVINDEIDRÆTSGRENE BLIVER DYRKET I EN TRADITIONEL IDRÆTSHAL. MEN SAMTIDIG ER KVINDERNE VED AT TRÆNGE IND PÅ ALLE MANDEIDRÆTTER.

AF LARS BØGESKOV, JOURNALIST

Holdgymnastik har været Danmarks største sportsgren i hovedparten af de seneste 200 år, men ifølge lektor i idræts historie Else Trangbæk har det offentlige svigtet gymnastikken, der dyrkes bedst i smukke, trygge rum præget af ro og intimitet. Men sådanne sale bliver ikke bygget i Danmark - kun enkelte offentlige sale er rigtig gode at dyrke gymnastik i.

"Danmarkshistoriens største sportsgren bliver i dag underprioriteret mere end nogensinde. Før var der trods alt enkelte flotte gymnastiksale, men nu bliver de fleste 'gymnastiksale' bygget som 'sportssale', der ikke er velegnede til gymnastik," siger lektor i idræts historie Else Trangbæk, som netop har udgivet bogen 'Kvindernes idræt - fra rødde til top' om danske kvinders idræts historie.

På Institut for Idræt ved Københavns Universitet, hvor Else Trangbæk er ansat, har de netop fået en ny gymnastiksal. Et højt rum med lys ind fra alle verdenshjørner, rolige farver og med malerier på væggene.

"Man får simpelthen lyst til at dyrke gymnastik, når man træder ind. Det er en helt anden fornemmelse end at træde ind i en sportshal. Men desværre er vores sal næsten den eneste i landet, som er bygget kun til gymnastik og dans," siger Else Trangbæk, der faktisk mener, at gymnastiksalene var mere egnede før i tiden.

"De rigtig gamle gymnastiksale, som ligger på højskoler og gamle folkeskoler, er faktisk bedre egnede til gymnastik end idrætsbyggeriet fra de seneste 30-40 år", siger Else Trangbæk.

KVINDEIDRÆT PASSER IKKE TIL HALLER

Gymnastik dyrkes i dag mere af kvinder end af mænd, og det er den mest populære kvindeidrætsgren. Faktisk passer kun en enkelt idrætsgren på kvindernes top 10 til en traditionel idrætshal. Det er badminton, som har det godt i Danmarks over 1400 idrætshaller.

Men gymnastik, dans og yoga, henholdsvis nummer 1, 6 og 7 på top 10, er der ikke bygget idrætsfaciliteter til i mange år.

Else Trangbæk mener dog ikke, at gymnastik, yoga og dans er underprioriteret facilitetsmæssigt, fordi det er kvindesportsgrene. Hun mener i højere grad, at modsætningsforholdet ligger i relationen motion/elite eller i bredde/konkurrence-idræt. Samfundet bygger faciliteter til eliten, som landets mange motionister så må passe sig ind efter.

"Konkurrenceidrætten har meget veldefinerede krav til deres faciliteter. En håndboldbane skal være, som den skal være - så må gymnastikken passe ind. Men det betyder, at intet bliver bygget til gymnastikken, som så tilfældigvis også er blevet en kvindeidrætsgren. Det er synd," siger Else Trangbæk.

IDRÆTSANLÆG BRUGES MEST AF MÆND

På Norsk Institut for By- og Regionsforskning sidder arkitekt og forsker Lene Schmidt og er helt enig i det synspunkt. Hun anfører en undersøgelse fra den tyske forsker Knud Dietrich, der viser, at der sker en stigende kommerialisering, professionalisering og teknologisk udvikling især indenfor eliteidrætten. For eksempel har Norsk Fotballforbund som mål at bygge et stort antal fodboldbaner med kunstgræs, belysning og undervarme.

"Eliten og konkurrenceidrætten er bedre til at presse på for at få idrætsanlæg, og samtidig kommer der stigende krav til faciliteterne fra de internationale organisationer," siger Lene Schmidt, der henviser til mange internationale undersøgelser, som tyder på, at idrætsanlæg bruges mest af mænd.

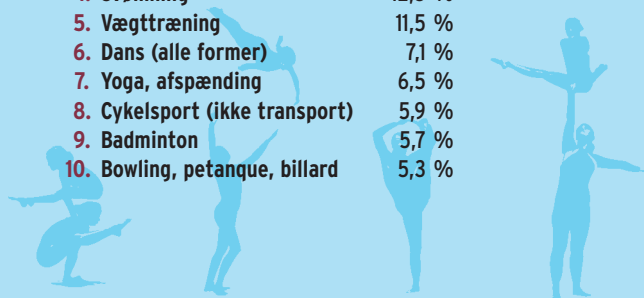
"Man har bygget til konkurrence, og man har bygget til mændene - de to pointer fletter sig ind i hinanden. Og det er jo utroligt, at de offentlige idrætsfaciliteter er bygget til mændene, mens kvinderne må betale for at gå i private fitness-centre og helsestudier for at finde faciliteter, der passer til deres idræts-grene," siger Lene Schmidt.

I Danmark er Lokale- og Anlægsfonden en af de første, der har taget initiativ til at se på idrætsfaciliteter og kvinder. I Tyskland, England og USA har der allerede været mange studier på området, og det tyske idrætsforbund har haft nedsat en arbejdsgruppe og udgivet en rapport om området. >>

TOP 10 OVER DE MEST POPULÆRE KVINDEIDRÆTTER:

(Procentandele af kvinder over 15 år, der regelmæssigt har dyrket forskellige idræts-grene i 2004)

1. Gymnastik, aerobic m.m.	18,2 %
2. Vandreture, motionsmarch	17,9 %
3. Jogging/motionsløb	14,7 %
4. Svømning	12,5 %
5. Vægttræning	11,5 %
6. Dans (alle former)	7,1 %
7. Yoga, afspænding	6,5 %
8. Cykelsport (ikke transport)	5,9 %
9. Badminton	5,7 %
10. Bowling, petanque, billard	5,3 %

BYG TIL BEGGE KØN

I Norge beskæftiger flere forskere sig med køn og idrætsfaciliteter. Fokus har især været på de norske idrætshaller, som ligner de danske. Men også de nye 'Mini-boldbaner', små baner med bånd omkring, på norsk 'ballbinger', bliver kritiseret for mest at tilgodese drengene. Det norske fodboldforbund har som mål, at der skal ligge mindst en 'ballbinger' ved hver eneste norske skole.

"Men kønsspørgsmålet i forhold til nye idrætsfaciliteter er i det mindste på dagsordenen i Norge. Faktisk understregede Stortinget i en såkaldt 'melding' i 2002, at 'ved udførelse af anlæg er det af betydning, at både pigers og drenges behov tilgodeses'. Det viser, at problemstillingen om ikke blot at bygge idrætsfaciliteter til det ene køn begynder at nå op på højeste plan," siger Lene Schmidt.

Herhjemme er gymnastik blevet dyrket helt tilbage fra år 1800, og fra cirka 1870 begyndte kvinderne også at dyrke andre idrætsgrene. Der findes fotografier fra dengang af stolte kvinder, der dyrker roning, bandy, skøjteløb, svømning, golf og cykelløb. I dag er der stadig forskel på, hvad kvinder og mænd dyrker mest, men der er ikke længere kulturelle forhindringer for, hvad kvinder kan og vil dyrke.

"Pigefodbolden eksploderer i tilgang lige nu, og med kvindernes indtrængen i boksningen er kvinderne endelig trængt igennem på alle fronter. En sportsgren mere maskulin end boksning findes næppe, og det er nu udfordringen for foreningslivet og de offentlige faciliteter at lukke kvinderne ind i alle idrætsgrene," siger Else Trangbæk. ■

15

>>FINGEREN

FITNESS-INSTRUKTØREN

TEMA

PÅ PULSEN

BÅDE KVINDER OG MÆND ER DE SENERE ÅR STRØMMET TIL DE PRIVATE FITNESS-CENTRE. DET ER DYRT, MEN FACILITETERNE ER LÆKRE, MAN KAN KOMME, NÅR MAN VIL, OG MAN KAN GÅ TIL 'DET SIDSTE NYE'.

AF JENS VILSTRUP, JOURNALIST

Det skal være lækkert, det skal være luksus, det skal være fleksibelt og så pyt med, at det koster mere. Spørger man fitnesskonsulent Bettina Borg, så er det holdningen blandt de mange danskere, både kvinder og mænd, der vælger at dyrke deres idræt og deres kroppe i de mange private fitnesscentre frem for f.eks. at gå til badminton eller håndbold i en kommunal idrætshal.

Og så kommer kunderne, også fordi det private 'motionsmarked' lynhurtigt står klar med at tilbyde alle de nyeste trends og tendenser, om det så drejer sig om pilates, push & pump, træning med bold, step eller yoga.

"Det private marked er i stand til at rykke langt hurtigere end det kommunale, der er mere låst. Jeg tager til USA to-tre gange om året for at opsamle nye trends, og når jeg kommer hjem, fortæller jeg centrene, at dét og dét kommer til at ske indenfor de næste seks måneder. Og de rykker med det samme," siger Bettina Borg, der var en af de allerførste aerobic-instruktører herhjemme. Hun blev uddannet i USA, og da hun kom hjem først i 1980'erne, var hun sikker på, at hun nu skulle lave en 'kropsrevolution.'

DET PRIVATE RYKKER HURTIGT

"Havde jeg forsøgt mig i den kommunale verden, skulle min sag havde været igennem 117 udvalg, og det ville have taget årevis, inden der var kommet noget reelt ud af det. Vi kørte da også fire-fem år, før aerobic begyndte at komme ind i idrætsfor-

eninger og aftenskoler. Styrken hos de private er, at vi planlægger efter, hvad der er oppe i tiden. Vi har fingeren på pulsen og køber remedier ind alt efter, hvad der hitter her og nu. Og i løbet af ingen tid er vi i stand til at uddanne de instruktører, der er brug for," siger Bettina Borg, der peger på, at selvom målgruppen stadig fortrinsvis er kvindelig, så er mændene ved at 'være rigtig godt med'

"Kundeunderlaget er i dag 60 procent kvinder og 40 procent mænd. Kunderne går efter faciliteterne, efter luksus. Der er betjening, når du kommer ind, god musik, varme, lys, lækker indretning, gode pladsforhold, dygtige instruktører og gode badeforhold og omklædningsrum. Min datter går til fodbold, så jeg kommer tit i idrætshallerne. Og de kan ikke i byde på det samme," siger Bettina Borg, der driver Fitness Consulting. Firmaet har siden 1993 uddannet 1700 instruktører indenfor bl.a. fitness, aerobic og pilates.

FLEKSIBILITET BAG FITNESSBØLGE

En af grundene til det private markeds succes skyldes ifølge fitnesskonsulenten også, at folk har mulighed for selv at bestemme, hvornår de vil svede frem for foreningsidrættens mere faste skemaer. Det er en af årsagerne til, at fitnessbølgen har bredt sig, mener Bettina Borg:

"Kunderne er anderledes i dag, end da vi startede i 80'erne. Nu henvender vi os til en langt bredere befolkningsgruppe, der er fra 20 til 70 år. I 80'erne skulle man helst være stor som et hus og dum som pap, og sådan kiggede folk også på det udefra. Men det har ændret sig meget. I dag er det mere intelligente mennesker, der holder sig i form.

Nu kunne man måske tro, at det står slemt til i den kommunale idrætsverden. Men det er slet ikke tilfældet, mener Bettina Borg, der gennem sit firma Fitness Consulting blandt andet sælger remedier til idrætsforeninger og aftenskoler.

"Det kommunale skal nok klare sig, for de bliver stærkere og stærkere på det her felt og er virkelig kommet godt med. Jeg uddanner mange instruktører, der går over i det kommunale og har det godt der. Men de optimale faciliteter, de mangler stadig væk," siger hun. ■

”MANGE KVINDER VÆLGER I EN TIDLIG ALDER MOTION OG IDRÆT FRA, FORDI IDRÆTSFACILITETERNE IKKE TILTALER DEM,” MENER ARKITEKT DORTE MANDRUP. HUN KRITISERER MANGE AF DE STORE SPORTSHALLER OG GIVER SAMTIDIG ET BUD PÅ, HVORDAN FACILITETER TIL KVINDER KAN GØRES BEDRE.

AF JOHAN RASMUSSEN, JOURNALIST

Badmintonspillerne skal nødtigt blive blændet af en solstråle midt i en smash. Derfor er de fleste danske sportshaller i dag udelukkende oplyst af kunstigt lys. Påstanden kommer fra arkitekt Dorte Mandrup, der mener, at man nemt kan føle sig udstillet i det kunstige lys i de traditionelle sportshaller fra 70'erne.

”Alle kan se alle. Og ofte er der et grimt lys, som fremhæver appelsinhuden og giver lilla lår. Det er klart, at mange kvinder ikke bryder sig om det,” siger Dorte Mandrup.

Hun mener, at idrætsfaciliteterne i Danmark groft sagt er delt i to grupper: Faciliteter til de uorganiserede - fitnesscentre, svømmehallerne og løbestierne - hvor man kommer og går, som det passer en. Og så er der faciliteter til de organiserede - håndboldhallerne, badmintonbanerne og fodboldbanerne - hvor man passer sin træning og spiller kamp i weekenden.

”Mange kvinder gider ikke konkurrere. Allerede i folkeskolen mister mange lysten i idrætstimerne, når der er første- og andenvælger, og de dårlige på den måde bliver udstillet. I håndboldklubberne er du enten med, eller også er du ikke med, og derfor mangler der ofte alternative faciliteter til kvinder og piger,” siger Dorte Mandrup.

LEG, SNAK OG BØRN

Hun mener, at mange kvinder gerne vil røre sig, hvis de har mulighederne og kan komme og gå, når de ønsker det. Svømmehallerne er et godt eksempel, men det kan også være mere enkelt.

”Man kunne med fordel anlægge rulleskøjtebaner i forbindelse med sportshaller, man behøver jo ikke kun tænke på motion, som noget man går til og derefter bader og klæder om. Legen må meget gerne komme mere i centrum. Mange kvinder synes faktisk, det er sjovt at røre sig, når de kommer i gang,” siger Dorte Mandrup.

Arkitekten har flere forslag til, hvordan kommuner og andre bygherrer kan skabe mere attraktive idrætsfaciliteter for kvinder:

”Mange kvinder fravælger idræt, fordi de ikke kan have deres børn med. Derfor skal der være muligheder for, at børnene kan opholde sig et sted, mens moren dyrker motion. Der skal også være steder, hvor pigerne kan sidde og snakke, det mangler der for eksempel i hallerne,” siger Dorte Mandrup.

Derudover mener hun, det er en god idé at mikse velvære og motion.

”Saunaer, dampbade og hele wellnessområdet har en stor fremtid, fordi vi gerne vil dyrke nydelsen og slappe af,” siger Dorte Mandrup. ■

DGI-HUSET I ÅRHUS

Midt i Århus i et gammelt lokomotivværksted er DGI-huset opført. Tre gamle haller med spændende lysindfald er blevet indrettet til tre åbne idrætshaller, en sal, et særskilt gymnastik- og aerobicrum, fitnessfaciliteter, klatrevæg og café. 3xNielsen og Schmidt, Hammer og Lassen har stået for renovering og ombygning. Lokale- og Anlægsfonden har støttet projektet økonomisk.

”I DGI-huset i Århus kan der foregå mange aktiviteter på samme tid, uden at man generer hinanden. Det er en fordel, at fitness, aerobic og andre aktiviteter, der tiltrækker kvinder, er flyttet op på første sal - herfra kan man overskue begivenhederne uden selv at føle, andre kigger på en. Stedet har masser af udsyn og flere steder et flot lysindfald, og det føles på ingen måder klaustrofobisk. DGI-huset er indrettet i en gammel bygning, hvilket ofte er nødvendigt, hvis du vil ligge i centrum. Det er bedre at ligge centralt i en gammel bygning end at være placeret forkert i en ny. Hvis jeg skal kritisere noget, vil jeg sige, at jeg savner større forskel i brugen af materialer, at man skifter mellem noget sanseligt og noget rå for at markere, at hér kan man sidde og snakke, og hér dyrker man idræt,” siger Dorte Mandrup.

>> KUNSTIGT LYS

GIVER LILLA LÅR

STEPZ

Stepz er et dansestudio indrettet i en baggård på Østerbro i København. Dansesalene er rå med de obligatoriske spejle, og så er der naturligt lys. Omklædningsrummene er simpelt indrettet med bænke bag enkle forhæng, og omgivelserne er på ingen måde luksuriøse. Alligevel er Dorte Mandrup begejstret for stedet.

"Der er en fin stemning med masser af nærvær, og alle kender alle. I et rum kan man sidde afslappet med en pude i ryggen og drikke en frisk kop kaffe med frisk mælk. Bygningerne er ikke noget særligt, men rummene er hvide, lyse og altid rene, og det betyder meget for kvinder, som ikke har lyst til at stå i et snusket omklædningsrum. Stedet viser også, at man kan få meget ud af lidt: Vi giver rummet lidt hvid maling og hænger et gardin op, så har vi et omklædningsrum."

STIERNE RUNDT OM SØERNE I KØBENHAVN

Skt. Jørgens Sø, Peblinge Sø og Sortedams Sø eller i folkemunde bare 'Søerne' i København er et af byens mest besøgte steder for motionister. Hele vejen rundt om søerne er der grusstier, der bruges flittigt af løbere, stavgængere, fodgængere osv. Længs det meste af ruten er der opstillet bænke.

"Du møder hele tiden mennesker på din vej rundt om søerne. Om sommeren sidder folk og drikker øl, der er altid nogle, som løber eller går en tur, og det er en kæmpe trykkesfaktor. Trykkesen er enorm vigtig for kvinder, og den får du ikke de steder, hvor du indretter løbestier f.eks. gennem en skov. Det er lige meget, hvor meget lys du sætter op, så vil kvinder være angst, fordi de er alene. Søerne i København har en masse aktiviteter tilknyttet, som ikke har noget med sport eller motion at gøre. Det er en opskrift, man kan bruge andre steder."

LABAN CONTEMPORARY DANCE I LONDON

Laban Contemporary Dance i London er et professionelt dansestudio etableret i 1948. I dag holder Laban Contemporary Dance til i en ny bygning tegnet af arkitektfirmaet Herzog & de Meuron. Bygningen er semitransparent om dagen, og om natten lyser den op som en stor lysskulptur. Bygningen er primært for professionelle dansere, men den indeholder også lokaler til pilates træning, helseklub og café for offentligheden.

"I bygningen er der en bred gang, der nærmest fungerer som en hovedgade fuld af liv. Folk mødes og snakker på gangen, og nogle klæder om. Der er også omklædningsrum, men mange vælger at klæde om på gulvet. Bygningen er tegnet til sit formål, og alle salene er meget smukke og fulde af dagslys. Gulvene er delt ind i forskellige zoner enten med træ eller beton for at markere, hvor man danser, og hvor man sidder og slapper af."

>>STRESSFRI SANSELIGHED

OMGIVELSERNE SKAL VÆRE EN GOD OPLEVELSE OG EN FORKÆLELSE. DE SKAL VÆRE RENE, SANSELIGE, TRYGGE OG PASSE TIL BEVÆGELSESFORMEN, MENER YOGALÆRER.

AF PIA OLSEN, JOURNALIST

Et stort lyst lokale med draperede gardiner, blomster, nips i vindueskarmene og levende lys byder eleverne velkommen til yoga på Nørrebro i København. Forude er halvanden times 'fold din krop i mærkelige stillinger'- hatha yoga. Undervisningen foregår under kyndig vejledning af yogalærer Louise Fjendbo Jørgensen, som er indehaver af skolen 'Yogaliving'. Hun har brugt megen energi på at finde de rigtige lokaler til sin skole.

"I modsætning til mange andre sportsgrene, så handler yoga om sanser og helhed, derfor er det vigtigt, at lokalerne er en god oplevelse. Jeg kunne godt have lejet mig ind i et fitnesscenter eller en sportshal, men når folk kommer her, er de indstillede på en sanselig oplevelse. Og det ville være mærkeligt at stå i et svedlugtende lokale med neonrør i loftet, skriggrønne vægge, dunkende musik og larm fra maskiner i baggrunden," forklarer yogalærer Louise Fjendbo Jørgensen, der tidligere har undervist i et fitnesscenter, men vurderer, at folk generelt er begyndt at stille andre krav til faciliteterne i forbindelse med idræt og bevægelse.

PÅ JAGT EFTER EN GOD OPLEVELSE

"Vi har en stresset hverdag, og derfor er vi på jagt efter en god oplevelse. Vi gider ikke træne et sted, hvor der bliver røget i entréen, eller hvor der er beskidt og larmende musik. Vi vil forkæle os selv, så der skal være rent og masser af lys og luft i lokalerne," fortæller Louise Fjendbo Jørgensen, der også har gjort meget ud af at købe kvalitetsudstyr til sine elever.

"I idrætshaller og fitnesscentre er udstyret ofte slidt og lugter af sved. Det tror jeg simpelthen ikke, mine elever ville acceptere," konstaterer Louise Fjendbo Jørgensen.

Omklædningen i yogalokalerne foregår i den ene ende af rummet, der er ikke nogle egentlige omklædningsfaciliteter. Men det

lader ikke til at bekymre kvinderne, selvom der også er et par mænd på hvert hold.

"Jeg synes ikke, det gør så meget. Man skal bare ikke være alt for blufærdig. Til gengæld er det trygt. Jeg har gået i et fitnesscenter, og dér brød jeg mig ikke om omklædningsrummet. Et omklædningsrum skal være sikkert, så folk ikke bare braser ind, og det var det ikke," forklarer 29-årige Rikke Rottbøl, der er elev på holdet. Hun havde også svært ved at vænne sig til glasvæggene i fitnesscentret.

"Folk stillede sig op og gloede, og det syntes jeg ikke var fedt. Man ser jo ikke altid så fiks, ud når man står i en eller anden akavet stilling," forklarer Rikke.

Holdkammeraten, 29-årige Sine Rønberg lægger vægt på, at lokalerne passer til det, man dyrker.

IDRÆTSHALLER PASSER IKKE TIL YOGA

"Jeg synes, her er rart, rent og lækkert. Egentlig har jeg ikke noget imod traditionelle sportshaller, men de passer bare ikke til yoga. Her hjælper rammerne en til at komme i den rette stemning," forklarer Sine Rønberg.

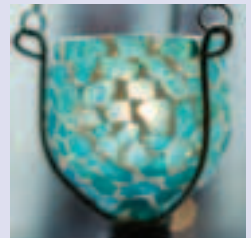
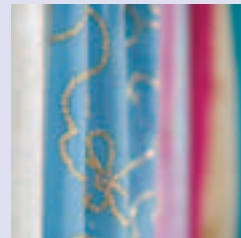
For en af holdets mænd krævede de mange blomster og stearinlys dog lidt tilvænning.

"Tidligere har jeg dyrket squash i en helt traditionel sportshal, så det her er meget anderledes. Egentlig synes jeg, det er fint. Jeg har et meget stresset job og går til yoga, fordi det har gjort mig bedre til at håndtere stress. Så at træde ind i et rum, der er så anderledes, tror jeg, er mentalt godt for mig. Når man dyrker yoga, er man i sådan en stressfri boble, så det passer godt. Måske hjælper det mig også til at lægge den der maskuline foretagsomhed lidt på hylden," siger 40-årige Michael Løytved.

■

Yoga-lokalets indretning på Nørrebro i København hjælper eleverne med at komme i stemning. Den personlige indretning skaber nærvær. God plads og masser af lys giver en følelse af ro.

>>STOP OP OG BLIV STAKÅNDET

20

INSPIRATION

BYERNE STÅR IKKE
STILLE, SÅ HVORFOR
SKULLE INDBYGGERNE
GØRE DET? TAG
TRAPPEN, TRAMP I
PEDALERNE OG BRUG
STÆNGERNE.
MOTION KAN SAGTENS
INDPASSERES I HVERDA-
GEN - OG TIL FEST.

'Når du ser en trappe, skal du se en mulighed for bevægelse og gå efter den - også selv om du måske ikke umiddelbart skulle op ad trappen, men bare har 30 sekunder til en lille indsats for helbredet'.

Opfordringen kommer fra Politikens sundhedsapostel Chris Mac Donald, og man ser trappernes genkomst i bevidstheden og bygningsmassen for sig: Trapperne som byens nye motionsstier. I mange år gemt væk i indeklemte sidegange, mens panoramadøre har inviteret indenfor i spejludstyrede elevatorer og centralt placerede rulletrapper har skabt overblik over storcentrenes indkøbsmuligheder. Nu flyttes den røde løber!

Trappen er et fantastisk træningsredskab: "Bliver man træt og forpustet, skal man bare holde et lille hvil i stedet for at mase på. Ved at holde hvilepauser kan selv gamle mennesker gå op på femte sal uden at blive overanstrengte. Også unge mennesker kan med fordel anvende denne 'intervaltræning' på trapper. De skal blot tage et par trin så hurtigt som muligt og derefter holde hvil eller gå langsomt op ad de næste trin og så atter tage en lille spurt. For mennesker, der har tilbøjelighed til at få hævede ben, og som må stå meget, er gang på trapper et glimrende middel til at få den overflødige væske pumpet over i blodet" - lyder anbefalingerne i en bog om 'Nem motion for alle' fra starten af 1960'erne.

Nemt og enkelt skal det være, hvis det skal indpasses i en fortravlet dagligdag - og heldigvis hjælper forskningen i sammenhængen mellem motion og sundhed godt på vej. Det viser sig nemlig, at den halve times daglige fysiske aktivitet, som lægerne anbefaler, godt kan splittes op på f.eks. 3x10 minutter og alligevel give den ønskede effekt. Ja, det gælder i virkeligheden blot om at se mulighederne. Og så om at gide - naturligvis. Selv 30 sekunder på trapperne virker.

HVERDAGSMOTION ER KOMMET FOR AT BLIVE

Man ser for sig mennesker på jagt efter motionsudfordringer i deres umiddelbare omgivelser: Søgende en trappe til intervaltræning, på udkig efter en bænk til armbøjninger, spejdende efter en tværstang til kropshævninger, mave- eller rygøvelser, ivrige efter at stå af bussen et par stoppesteder for tidligt og taknemmelige for, at hjulene på kuffert og indkøbsvogn netop giver den rette vægtforøgelse, når bagagen skal bæres.

Men ambitionen rækker videre. Mange vælger at tage cyklen i stedet for bilen til arbejde, ordne ærinder til fods, udskifte motorplæneklipperen med en håndskubbet, anskaffe en hund som incitament til daglige gåture. Og endnu videre - mod grænsefladen til egentlig idræt - powerwalking, stavgænger og cykelture i spraglede trøjer fra de store cykelhold. Knud Larsen vurderer i Lokale- og Anlægsfondens skriftrækkebog 'Den tredje bølge', at

der fra 1993 til 2002 er sket en tredobling af dette brede motionsfelt - svarende til, at 64 % af den voksne danske befolkning er aktive.

'Hverdagsmotionen' som ny kategori er utvivlsomt kommet for at blive, for den geninstallerer et vist mål af den dagligdags fysiske aktivitet, som den teknologiske udvikling har afskaffet. Det nye er ikke aktiviteternes indhold, men at motionsaspektet ved de daglige gøremål overvejes - og tillægges en sundhedsmæssig betydning, som influerer på vaner og rutiner. Hverdagsmotion er ikke noget, man 'går til' på bestemte ugedage og tidspunkter eller for den sags skyld 'klæder om til', lige så lidt som specielt indrettede idrætsanlæg er påkrævede. - Den stakåndede vejrtrækning blandes med lyden fra bilernes udstødning.

BRUG RULLESKØJTERNE

Byrummets gader og veje, fortove og cykelstier, parker og pladser, nicher og lommer, installationer og bygninger er hverdagsmotionens fysiske rammer. Eller rettere: Kunne blive det. For der mangler meget. Det går tungt i byplanlægning og byfornyelse med at få skabt initiativer, der rækker ud over cyklister og fodgængere. En fascinerende transportform som rulleskøjter er blevet bandlyst og henvist til stille kvælning på fortove, hvor løb på rulleskøjter ganske vist er lovligt - men også umuligt.

Det er synd, for rulleskøjter appellerer til alle mulige bevægelsesformer fra transport og motion, leg og boldspil til dans og stunt. Hvis rulleskøjteløbere fik status som cyklister, ville et stisystem for hverdagsmotion åbne sig.

Over en halv million danskere har rulleskøjter liggende, som kunne bringe dem viden omkring - hvis de turde. Lokale- og Anlægsfonden har i Aalborg medvirket til at anlægge en 12 km lang cykelsti med særlig tilladelse - og dimensionering - for rulleskøjter.

Hjemkomne fra Kina beretter folk om enkle stationære træningsredskaber anbragt forskellige steder i byerne - f.eks. ved busstoppesteder. Der fremvises fotografier af kinesere, der ihærdigt træner musklerne i arme, mave og ryg, og der spores i reglen en vis begejstring i fremlæggelsen.

MOTION PÅ PLADSER OG VEJE

Men vil danskere ved et busstoppested eller en togperron udnytte ventetiden til et par armbøjninger eller maverulninger midt i al hverdagsoffentlighed? Det er svært at vide, for mulighederne foreligger ikke. Lokale- og Anlægsfonden har ganske vist konstrueret en træningspavillon, som tilbyder træning af alle væsentlige muskelgrupper. Men dens størrelse gør den uegnet til den knappe plads ved stoppestederne. Den skal stå - og står allerede en halv snes steder - som en indbydende trænings-skulptur på byernes pladser eller i parker. Næste træk er kon-

»

22

INSPIRATION

struktionen af mindre træningsinstallationer, som kan spredes ud over byen. I virkeligheden tilbyder allerede eksisterende byinstallationer som bænke, gelændere, standere og stativer træningsmuligheder, men det forudsætter nok en designmæssig forarbejdning at gøre dem tillokkende som træningsredskaber for andre end skatere.

Kvaliteten af belægningerne på gader og veje rummer et afgørende incitament. Mirakler af liv opstår, hvis asfalten er fin-kornet og velholdt, men paradokset er, at det oftest er de stille veje, pladserne og nicherne mellem husene, der får den grovkornede asfalt eller flisebelægningen og dermed bliver uattraktive for bevægelse. Det stærkt trafikerede vejnet har de skønneste belægninger, som kun åbner sig for motionsmuligheder, når der er fodbold-VM med dansk deltagelse i fjernsynet - eller de få dage om året, hvor politikerne drister sig til at deklarere et byområde bilfrit.

TAG TRAPPEN OP

Hverdagsmotionisternes indtagelse af byen kan være det brohovede, der baner vejen for mere vidtgående krav til byrummets udnyttelse. For hverdagsmotionisten er en indikator på viljen til at leve op til kravene om daglig fysisk aktivitet, når blot det kan ske på måder, som hænger tæt og ukompliceret sammen med dagligdagens mange gøremål. Den simpleste formel er at skabe udfoldelsesmuligheder dér, hvor folk befinder sig i forvejen - i og omkring boligen, i nabolaget og på vej til og fra arbejdsplads og indkøbscenter. Men det indebærer, at byrummets overflader kærtegnes.

Ikke alene bør belægningen invitere til alle mulige former for aktivitet, overflader bør farvelægges, så de signalerer forskellige anvendelsesmuligheder, og hårdhed og friktion differentieres, så det også bliver attraktivt at udfolde mere bløde bevægelsesmønstre. Murflader bør præpareres til murbold, parkeringsmønstre times, så parkeringsrytmen giver maksimal plads for andet end biler, lysætning sikre indbydende og trygge udfoldelsesmuligheder også i den mørke årstid og overdækninger skærme mod vejrliget. Byens tage kan blive den næste landvinning i bestræbelserne på at skabe plads til den daglige motionsudfoldelse, og man kan jo starte med at tage trappen.

MOTION TIL HVERDAG OG FEST

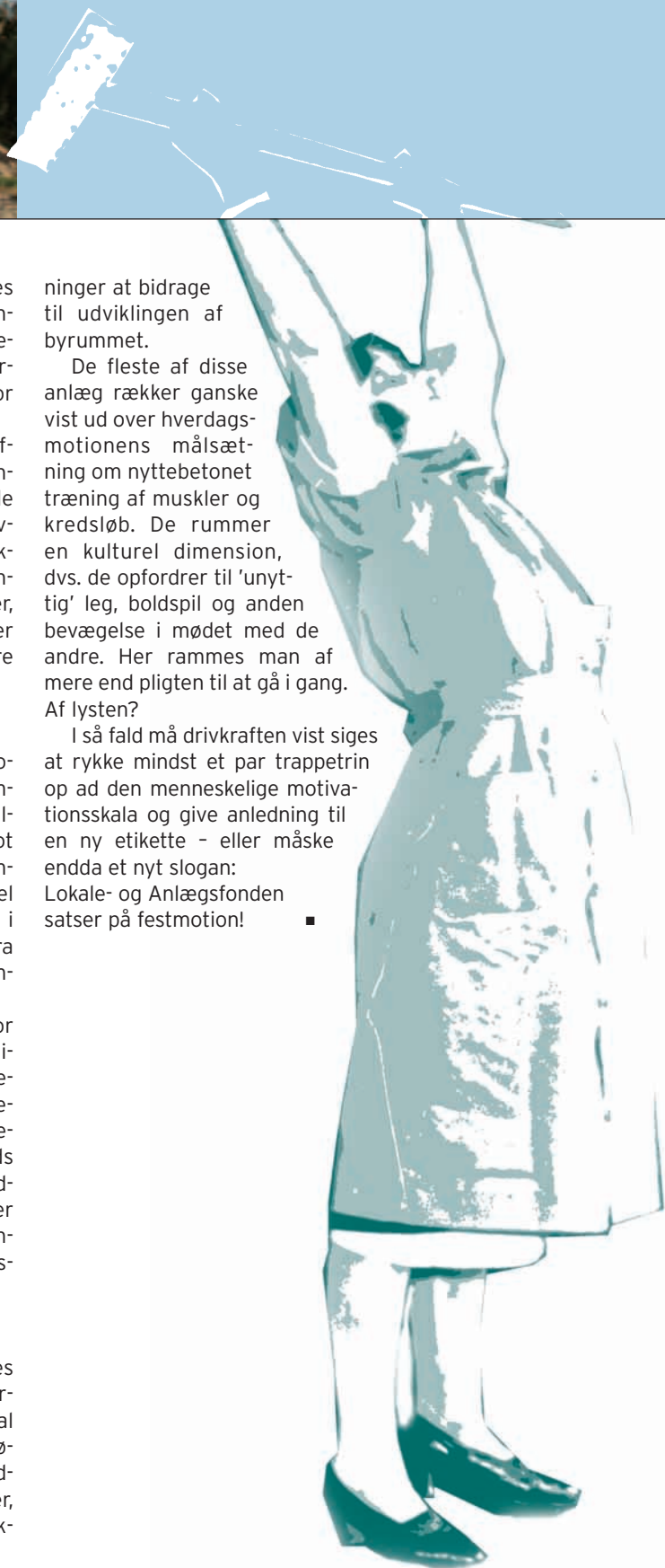
Kulturel byudvikling er blevet det nye slogan i forvaltningernes bestræbelser på at skabe en mere levende by. Bænke, caféborde, flisebelægninger og skulpturer gør det ikke alene, der skal etableres plads til bevægelse. Lokale- og Anlægsfonden forsøger med mobile skøjtebaner, idrætslegepladser, lysløjper, boldmure, træningsinstallationer, rulleskøjtebaner, dansepavilloner, skateranlæg og omdannelse af bypladser og hele vejstræk-

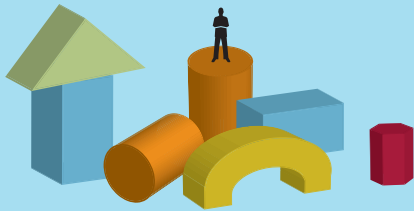
Lokale- og Anlægsfonden har konstrueret en træningspavillon, som tilbyder træning af alle væsentlige muskelgrupper. Træningspavillonerne står som indbydende træningsskulpturer på byernes pladser og parker rundt om i landet.

ninger at bidrage til udviklingen af byrummet.

De fleste af disse anlæg rækker ganske vist ud over hverdagsmotionens målsætning om nyttebetonet træning af muskler og kredsløb. De rummer en kulturel dimension, dvs. de opfordrer til 'unyttig' leg, boldspil og anden bevægelse i mødet med de andre. Her rammes man af mere end pligten til at gå i gang. Af lysten?

I så fald må drivkraften vist siges at rykke mindst et par trappetrin op ad den menneskelige motivationsskala og give anledning til en ny etikette - eller måske endda et nyt slogan: Lokale- og Anlægsfonden satser på festmotion! ■

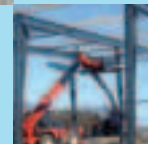
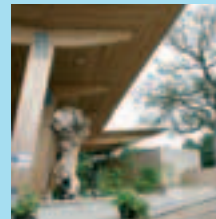
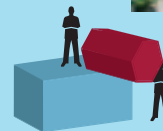
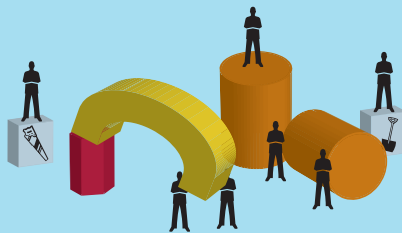
NY PJECE FRA LOKALE- OG ANLÆGSFONDEN:

BYGGEHJÆLP TIL ILDSJÆLE

Det er en kæmpe opgave, når lokale ildsjæle eller foreninger kaster sig over byggeri af idræts-, kultur- eller fritidsfaciliteter. Derfor udsender Lokale- og Anlægsfonden nu en let tilgængelig pjece om de forskellige entrepriseformer i idræts-, kultur- og fritidsbyggeri.

Lokale- og Anlægsfonden er blandt andet sat i verden for at hjælpe lokale idealister med at virkeliggøre deres byggedrøm. Pjecen vil give den idérige ildsjæl eller forening, som ikke er vant til at beskæftige sig med byggeri, et solidt overblik over, hvordan byggeriet kan blive til virkelighed.

Ud over generelle betragtninger om bygning af idræts-, kultur- og fritidsfaciliteter så bliver den rutinerede bygherre præsenteret for de fire almindeligste entrepriseformer - fagentreprise, hovedentreprise, totalentreprise og partnering. Desuden beskriver pjecen mulighederne for, at de lokale beboere selv kan arbejde med på byggeriet. Det hele er konkretiseret gennem eksempler.

Pjecen kan downloades gratis. Et trykt eksemplar kan bestilles på Lokale- og Anlægsfondens hjemmeside. Det koster 20 kr.
www.loa-fonden.dk

FOSSILER I NY FORKLÆDNING

AF JENS VILSTRUP, JOURNALIST

24

PROJEKTER

HVERT ÅR BESØGER TUSINDVIS AF MENNESKER DEN POPULÆRE GRAM LERGRAV I SØNDERJYLLAND FOR AT GÅ PÅ JAGT EFTER FORSTENEDE FOSSILER. ET NYT OG UTRADITIONELT PAVILLONBYGGERI MED UDSILLINGER, PUBLIKUMSLABORATORIER OG ET ÅBENT ATRIUM GØR NU DEN OPLEVELSE ENDNU RIGERE.

Leret i Gram er en gråsort skattekasse, der gemmer på mange af havets fortidige hemmeligheder. Dernede i den udtømmelige, klæbrige masse gemmer sig fossiler fra dengang Nordsøen for otte millioner år siden dækkede store dele af Sønderjylland, og året rundt valfarter familier, skolebørn og indenlandske og udenlandske turister til Gram Lergrav for at lege Indiana Jones for en dag og selv grave sjove fossil-fund frem.

I 300 år blev det gamle havbundsler indvundet til teglværksbrug, men det ophørte i 1988, og i årene efter blev det besluttet at åbne Gram Lergrav for publikum og gøre den til en del af Midtsønderjyllands Museum. Indtil maj 2005 havde museet til huse på Gram Slot - et par kilometer fra lerets hemmeligheder - mens en beskeden satellitbygning ude ved selve lergraven husede det publikum, der skulle på jagt efter forstenede snegle, muslinger, søpindsvin eller knogler fra hvaler, skildpadder og sæler.

Men for både museets ansatte og for de besøgende er det nu slut med at fare frem og tilbage mellem de to lokaliteter. 8. maj 2005 slog Midtsønderjyllands Museum dørene op for en helt ny, utraditionel pavillonbygning på i alt 420 kvadratmeter, der på fornem vis går i ét med naturen omkring Lergraven.

ET PRAGTFULD STED AT VÆRE

Pakket ind i arkitektonisk åbenhed og i 'skæve' vinkler byder pavillonbygningen blandt andet på et populært publikumslaboratorium, hvor de besøgende nærmere kan undersøge egne og andres fund, på permanente udstillinger om fossilerne og ikke mindst på et stort åbent atrium. En indretning og et ydre, der ifølge museumsleder Flemming Roth, er faldet i publikums smag

"Vi har altid ønsket at flytte hele museet ud til Lergraven for at få en større og bedre sammenhæng i museets aktiviteter. Det har vi nu fået med den nye museumsbygning, og tilfredsheden hos de besøgende er meget, meget stor. Alle roser den nye pavillonbygning, de permanente udstillinger og fossil-laboratoriet. Der har ikke været én kritisk røst. Publikum synes, det er et pragtfuldt sted at være. Især er de glade for det åbne atrium," siger Flemming Roth, der dog alligevel har måttet konstatere en lille tilbagegang i besøgstallet. Det skyldes dog ifølge museumsinspektøren skolernes stramme budgetter, der ikke tillader buskørsel i samme grad som tidligere, samt at det nye museum ikke har haft penge til at markedsføre sig selv.

"Besøgstallet skal nok stige via mund-til-mund-metoden, når det spredes, hvor godt det er herude. Det er jeg sikker på. Vi har mange, der kommer igen og igen," siger Flemming Roth, der sammen med sine fire museumsansatte oplever et langt større fagligt udbytte af arbejdet i de nye lokaler.

NYE STANDARDER FOR PAVILLONBYGGERI

En af tankerne bag den nye museumsbygning var, at museet skulle bruges af andre udenfor åbningstiden. Og det er lykkedes. Foreninger og grupper af naturinteresserede bruger museet til møder og foredrag, ligesom museet har arrangeret ture ude i den omkringliggende natur. Initiativer, der i løbet af 2006 vil blive taget flere af.

Museumsbygningen er tegnet af arkitekt Janne Willumsgaard fra Søren Andersen Arkitekter og bygget af Vinderup Træbyg. Oprindeligt havde Sønderjyllands Amt selv udarbejdet et pavillonprojekt, men mente, at det måske var en god idé at høre andres bud på, hvordan en nye museumsbygning kunne se ud. Projektet blev udbudt blandt fire firmaer og bedømmelsesudvalget - bestående af museumsleder Flemming Roth, arkitekt Flemming Sørensen fra Sønderjyllands Amt, samt en ekstern arkitekt - var ikke i tvivl om, at Vinderup Træbyg og arkitekt Janne Willumsgaard skulle løbe af med sejren.

Med sin utraditionelle arkitektoniske udformning, med sin letthed og funktionalitet, samt det velfungerende samspil mellem den omkringliggende natur og med ude og indearealer sætter museumsbygningen ved Gram Lergrav nye standarder for pavillonbyggeri. ■

LERGRAVMUSEET

Gram Lergrav, der er en del af Midtsønderjyllands Museum, ligger 1,5 kilometer fra Gram. Lergraven, der indeholder otte millioner år gamle fossiler fra havet, kan besøges året rundt.

Bevæbnet med et bæger, regntøj og en skruetrækker kan man nemt finde fossile snegle- og muslingeskaller, søpindsvin, krabber, hjattænder og øresten af fisk. Disse almindeligt forekommende fossiler må gerne beholdes. Fund af knoglemateriale og andre videnskabeligt interessante fund skal afleveres til museet.

LERGRAVSMUSEET

Pris kr. 5, 6 mio.

Fondens støtte kr. 1 mio.

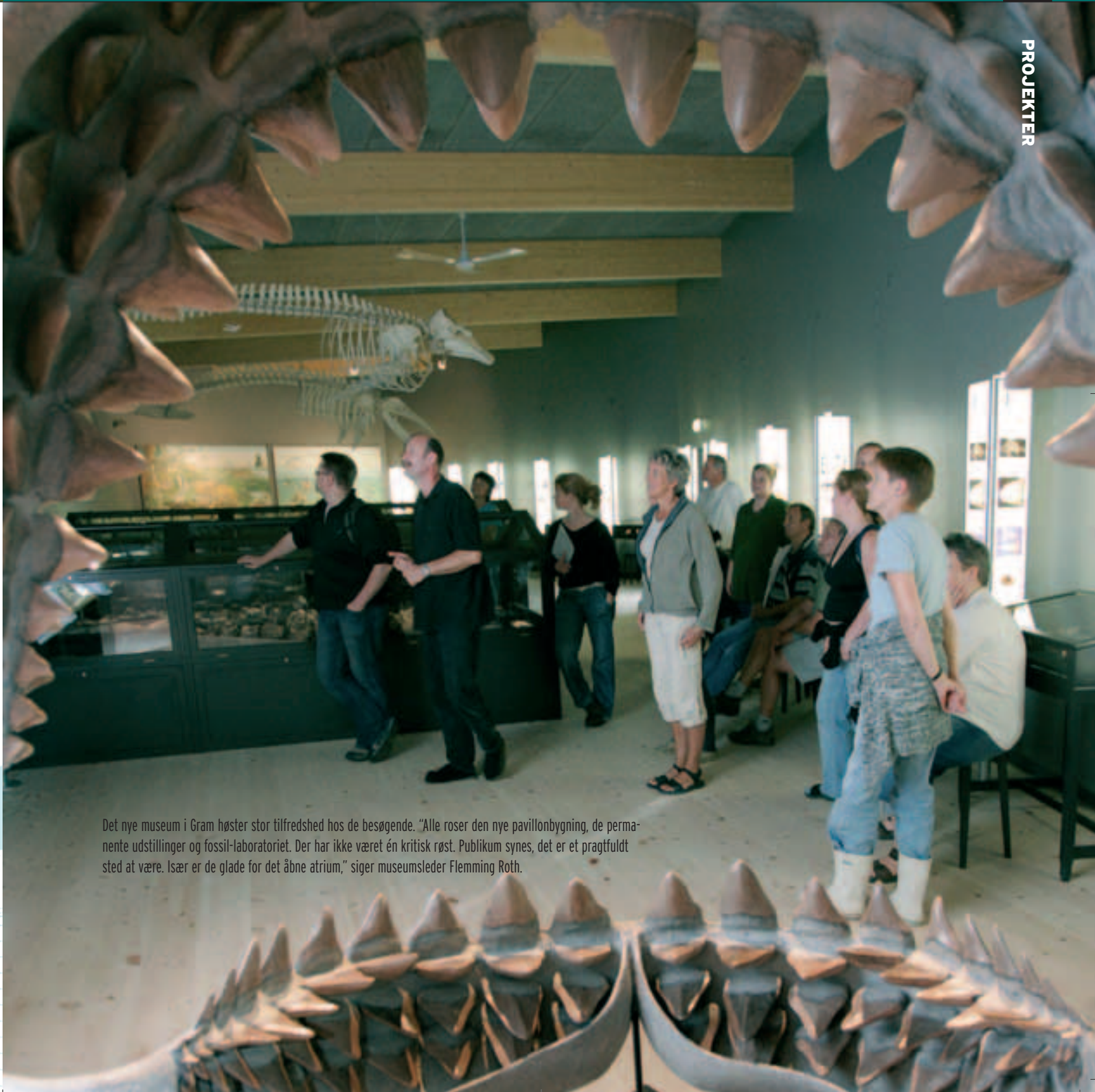
Areal 360 nye m², i alt 420 m²

Bygherre Midtsønderjyllands Museum

Arkitekt Janne Willumsgaard, Søren Andersen

Arkitekter

Beliggenhed Gram i Sønderjylland

Det nye museum i Gram høster stor tilfredshed hos de besøgende. "Alle roser den nye pavillonbygning, de permanente udstillinger og fossil-laboratoriet. Der har ikke været én kritisk røst. Publikum synes, det er et pragtfuldt sted at være. Især er de glade for det åbne atrium," siger museumsleder Flemming Roth.

Ud over Danmark står der ca. 5,4 millioner indbyggere, h
I de seneste år er nogle da også begyndt
mange kirker. Om man

26

SYNSPUNKT

>> Kirker ved korsvej

Diskussionerne for og imod eventuel lukning af nogle af de danske folkekirker har de senere år bølget frem og tilbage. Lokale- og Anlægsfonden har ingen holdning til, hvor mange folkekirker der bør være i Danmark. Men når og hvis kirker lukkes, så mener Fonden, at det vil være synd, at lade den fremtidige udnyttelse af kirker og kirkerum blive styret af tilfældigheder. Det har de fleste folkekirker alt for mange kvaliteter til. De er ofte bynært og centralt placeret, bærer stemning og lokalhistorie, er flotte og har vist slidstyrke i mange år. Derfor satte Tribune i juni 2004 fokus på spørgsmålet om alternativ brug af kirker.

For hvor går grænsen? I København er det alment accepteret at bruge en kirke til galleri og café, som det er tilfældet med Sct. Nikolaj Kirke ved Strøget. I Tyskland bliver lukkede kirker brugt

som sportshaller, og i Storbritannien, hvor The Church of England har solgt over 1500 kirker til andre formål, sætter kun fantasien grænser for brugen af kirker.

Den tidligere kirkeminister Tove Fergo foreslog i 2003 at nedlægge en lang række af kirkerne på Vesterbro i København. Argumentet lød dengang, at 'Pengene skal bruges på mennesker og ikke på mursten.'

I mellemtiden har vi fået en ny kirkeminister. Tribune har derfor bedt om hans holdning til spørgsmålet. >>

The Church of England har solgt 1500 kirker. I den gamle St. Albany Kirke i London er der i dag fitness-center.

TIL SALG
EJENDOMSMÆGLER

>> LUKKE KIRKER - KAN MAN DET?

AF BERTEL HAARDER, KIRKEMINISTER

Ud over Danmark står der ca. 2350 kirker, som hører til folkekirken. Det er mange i et land med ca. 5,4 millioner indbyggere, hvoraf ca. 4,5 millioner er medlemmer af folkekirken.

I de seneste år er nogle da også begyndt at diskutere, om der er for mange kirker. Om man kan - og bør - tage nogle af dem ud af brug som kirker.

Det er en relevant diskussion, men det er samtidig svært at nå frem til nogle klare konklusioner. Både i forhold til, om der overhovedet er kirker, som skal tages ud af brug, hvilke det i så fald skal være, og hvad man så eventuelt derefter kan eller må bruge bygningerne til.

Omkring 1600 af kirkerne er - i hvert fald delvis - bygget i middelalderen og har altså stået som symboler på og rammer om kristendommen i Danmark i op mod 8-900 år. Andre af de kirker, som vi anser for meget gamle, er "kun" 4-500 år. De gamle kirker udgør langt den største del af de bygninger, vi stadig har fra den tid, og udgør derfor en betydningsfuld del af vores kulturhistoriske arv.

150 NYE KIRKER DE SENESTE 45 ÅR

Langt de fleste middelalderkirker er desuden omgivet af kirkegårde, hvor der fortsat sker begravelser. Det må naturligvis også indgå i overvejelser om, hvorvidt man kan nedlægge en kirke eller ej.

Hvad så med de mange andre - og yngre - kirker? Omkring 600 af dem er blevet bygget i løbet af de seneste ca. 150 år. Mange i de sidste årtier af 1800-tallet og de første årtier af 1900-tallet. Men også i de sidste 40-45 år har der været god gang i kirkebyggeriet. Siden 1960 er det blevet til ca. 150 nye kirker.

De fleste af de kirker, der er kommet til i de sidste 150 år, er en konsekvens af, at byerne er vokset stærkt i denne periode. De fleste af de sogne, der er blevet oprettet i forbindelse med disse kirker, har derfor langt flere indbyggere end landsognene med middelalderkirkerne.

Vil det være rigtigt at lukke kirker i forholdsvis store by- og forstadssogne, hvis man samtidig opretholder kirker i landsogne med f.eks. 200 indbyggere?

Svarene på de spørgsmål, som jeg har skitseret, bør udspringe

af dialog mellem folkekirkens medlemmer og dem, som har hovedansvaret for kirkerne. Det vil sige menighedsråd, provstivalg og biskopper samt stiftsøvrigheder.

Det er jo ude i sognene, provstierne og stifterne, at man bedst kan vurdere, om der fortsat er behov for samt vilje og ressourcer til at opretholde alle kirkerne. Herunder bl.a. vurdere den folkelige opbakning. Man bør ikke undervurdere den meget positive holdning, som de fleste danskere har til at bevare kirkerne, bl.a. på grund af den forbindelse med de tidligere generationer, som kirkerne og kirkegårdene også er tydelige tegn på.

TO KIRKER LUKKET PÅ TI ÅR

Inden for de seneste 10 år er der blevet lukket to kirker, begge efter ønske fra menighedsrådet. Den ene af dem - en ca. 100 år gammel filialkirke i et sogn i Sønderjylland - blev solgt til Dansk Klokkemuseum. Den anden - en ca. 50 år gammel filialkirke på Læsø - blev solgt til et selskab, som ville indrette den til kurbad for psoriasispatienter.

Det er muligt, at der i de kommende år vil komme nye eksempler på, at kirker helt bliver nedlagt eller brugt til andre formål. Men antallet af sådanne eksempler vil formentlig være få.

Det er nok mere sandsynligt, at man lokalt bliver enige om at begrænse brugen af nogle af middelalderkirkerne i landsognene. Det er noget, der bliver drøftet mange steder i folkekirken. Det har den fordel, at man bevarer dem, både som kulturhistoriske værdier og som symboler og forbindelseslinier i forhold til de tidligere generationer.

For tiden drøftes det også i København, om man skal tage nogle kirker ud af drift. Der er bl.a. tanker om, at kirkerne måske kan bruges af andre kristne menigheder, f.eks. nogle af de menigheder, som er dannet af kristne indvandrere.

Det er mit indtryk, at de forskellige drøftelser udspringer af en god erkendelse af ansvarlighed både i forhold til folkekirkens brug af ressourcer og i forhold til de værdier og folkelige følelser, som er forbundet med de fleste kirker. Derfor overlader jeg det gerne til menighedsråd, provstier og stifter at svare på spørgsmålet: "Lukke kirker - kan man det?". ■

LOKALE- OG ANLÆGSFONDEN
KANONBÅDSVEJ 12
1437 KØBENHAVN K

POST

PP

DANMARK

ISSN 1604-1208

